

Een hoofd voor Kerstmis

Roman - In het donkerste seizoen komt de kern der dingen bloot te liggen, vertelt Ali Smith in *Winter*, het tweede deel van haar seizoenenkwartet. **KATHY MATHYS**

★★★★☆

Ali Smith

Winter.

Penguin, 321 blz., 15,99

€ (e-boek 12,99 €).

Sophia Cleves had liever rondgelopen in een klassieker boek dan *Winter*, zo schrijft Ali Smith. Ze was graag de hoofdpersoon geweest in een vertelling over een duistere doch gezellige winter, een stil verhaal over de stille wijsheid van een oudere vrouw. Smith is echter geen handelaar in klassieke verhalen en dus ontwaakt Sophia op de ochtend voor kerstavond in het gezelschap van een hoofd zonder bijbehorend lichaam. Het ziet er niet eng uit, wel als het hoofd van een lief kind.

Sophia, een succesvolle zakenvrouw, is met pensioen en woont bij de kust van Cornwall. Ze verwacht haar zoon Arthur, schrijver van de blog 'Art in Nature', en diens vriendin Charlotte voor Kerstmis. In vergelijking met de hoofdrolspelers in recent werk van Smith is Sophia antipathiek bij aanvang. Nors en onvriendelijk is ze, als een moderne Scrooge. Op kerstavond haalt ze herinneringen op aan vroeger.

De winter is het seizoen waarin de natuur op zijn kaalst is, waarin bomen gereduceerd zijn tot hun essentie. Ondanks de duisternis is het het seizoen van het licht en van de scherpe blik. Geen toeval dus dat Sophia nadenkt over Cézanne van wie ze de stillevens spookachtig vindt. Wie had kunnen denken dat sinaasappelen blauw waren of purper? Is iets waarachtiger wanneer het voor iedereen zichtbaar is? En kan het schijnbaar onzichtbare ook waarachtig zijn? Deze en vele andere vragen zingen rond in dit boek.

Winter is het tweede deel van een seizoenenkwartet. *Autumn*, dat in fe-

bruari in het Nederlands gepubliceerd wordt, speelde tussen juni en november 2016. *Winter* begint op 24 december 2016 en eindigt enkele maanden later, al bericht Smith ook over juli 2017. Toen kondigde Trump aan dat er niets mis is met de woorden 'Merry Christmas', dat ze geenszins beleedigend zijn voor niet-christenen.

Winter is geen vervolg, al zijn er veel parallellen met de voorganger. Shakespeare was troostend voor de stervende man in het eerste deel en speelt ook hier een belangrijke rol. Beide boeken vertellen over de kracht van verhalen en kunst en over de grote, donkere wereld na de Brexit.

Wereldburgers

Winter is een roman over politiek verzet. Iris, de scherpziende, zoals haar naam vertelt, is politiek activist. Ze heeft haar zus Sophia in geen jaren gezien en bezoekt haar voor Kerstmis. Vroeger demonstreerde ze tegen atoomwapens en landbouwgif. Sophia,

een conservatieve stemmer, gruwet van de daden van haar zus.

De schrijfster voert een tweede paar op dat ruzie maakt. Sophia's zoon wil het in zijn blogberichten enkel hebben over de schoonheid van de natuur. Zijn vriendin Charlotte is ontzet omdat hij niets wil schrijven over het plastic in de oceanen.

Wie bekend is met het werk van Ali Smith weet dat haar boeken nooit over één ding gaan. Wel is dit een van haar meest openlijk geëngageerde titels. Het rondzwevende hoofd doet denken aan de onthoofdingen door IS. Tijdens het kerstdiner discussiëren de zussen over de vluchtelingencrisis. Sophia voelt zich niet aangesproken door wat elders gebeurt, waarop Iris antwoordt dat elke plek ter wereld een 'hier' is voor iemand. Haar woorden resoneren met die van Theresa May uit oktober 2016, door Smith ge-

citeerd: 'Maar als je gelooft dat je een burger van de wereld bent, dan ben je een burger van nergens.'

Denk nu niet dat Smith je om de oren slaat met haar boodschap. Ze blijft de schrijfster van de lichtvoetige toon, van de humor, de magie en de schoonheid, van het experiment. Alle ingrediënten die Smith maken tot wie ze is, zijn aanwezig: de verwijzingen naar literatuur, oude film en liedjes, de inventieve vorm, het spel met chronologie, met taal. Je weet gewoon dat de bekvechtende zussen samen in zingen zullen uitbarsten. In zekere zin is Smith in al haar inventiviteit dus ook een tikkeltje voorspelbaar.

Smith steekt de draak met de Engelse obsessie met *nature writing*, met Kerstmis. Ironisch is ze nooit. We maken allemaal deel uit van hetzelfde verhaal, klinkt het, of we dat nu willen zien of niet. Smith laat zich eens te meer kennen als een van de origineelste en de meest humanistische schrijfsters van het moment.

Dit is een van
Smiths meest
openlijk
geëngageerde
boeken

